

บทที่ ๕

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านภาพสะท้อนด้านค่านิยม

เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมในเพลงของ

การศึกษาภาพสะท้อนทางสังคมของการใช้ภาษาในบทเพลงภาษาของ จังหวัดลำพูน
ผู้วิจัยได้จำแนกค่านิยม เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมในเพลงของได้ดังนี้

๑. ภาพสะท้อนด้านค่านิยม
๒. ภาพสะท้อนด้านเศรษฐกิจ
๓. ภาพสะท้อนด้านสังคมและวัฒนธรรม

ภาพสะท้อนด้านค่านิยม

สังคมมนุษย์นั้นอยู่รวมกันเป็นกลุ่ม ๆ ในแต่ละกลุ่มก็มีหลักคิด หลักการปฏิบัติ ของตน
ตามธรรมชาติแห่งตน หลักคิดและหลักการปฏิบัติของสังคมต่าง ๆ อาจจะมีทั้งความเหมือนและ
ความต่างและถ้ายอมรับกันเป็นส่วนใหญ่ก็จะเรียกว่า ค่านิยม ดังที่ สุพัตรา สุภาพ เสนอไว้ว่า
“ค่านิยมคือสิ่งที่สังคมหนึ่ง ๆ เห็นว่าเป็นสิ่งที่ควรค่าแก่การกระทำ น่ากระทำ น่ายกย่อง หรือเห็นว่า
ถูกต้อง” และ พณีส หันนาคินทร์ ก็เสนอไว้ว่า “ค่านิยม หมายถึง ความโน้มเอียงหรือแนวทางที่คน
จะประพฤติตนไปในแนวทางใดแนวทางหนึ่งที่ตัวเองได้พิจารณาไตร่ตรองแล้วว่าเป็นสิ่งที่ดี
สำหรับตัวเองหรือสังคม”

สำหรับค่านิยมของไทยนั้น มีนักวิชาการได้เสนอไว้หลายกระแส ดังเช่น สนิท สมัการ
ได้วิเคราะห์ค่านิยมของไทยออกเป็น ๓ กระแสใหญ่ ๆ คือ ๑. ค่านิยมในการนับถือบุคคล ๒.
ค่านิยมในความรักสนุก ๓. ค่านิยมในความเชื่อเรื่องบุญกรรม อันเป็นแนวทางในการวิเคราะห์เพลง
ของ ดังต่อไปนี้

๑ ภาพสะท้อนด้านค่านิยมในการนับถือบุคคล สังคมไทยให้ความสำคัญของบุคคล
ค่อนข้างสูง ถือว่าบุคคลเป็นหลักสำคัญที่จะมองข้ามกันไม่ได้ มีความนิยมยกย่องความเป็นผู้ใหญ่

ความอาวุโส ความเป็นเจ้าคนนายคน เป็นต้น ในเพลงของ ได้สะท้อนให้เห็นภาพค่านิยมในการนับถือบุคคล ดังตัวอย่างต่อไปนี้

รินน้ำแม่ทา ถ่มน้ำทา ก็มีแต่ของ
มีประเพณีตามรอยสืบต่อกันมา

เป็นที่ป็นน้อง สองฝั่งน้ำแม่ทา
พี่น้องบ้านทาแบบนี้ลือของหละปูน

(เพลงของหละปูน)

เป็นการนับถือพี่น้องร่วมบ้านเดียวกัน หรือคนบ้านเดียวกันนั่นเอง เป็นคนของเหมือนกัน

ต้นผึ้ง ต่ำถี้ วังผาง
สนุกโม่นจันนาคว **ปู่จ่าน**

แม่ทา ป่าซาง บ้านปาง ป่าปู่
หนานอุ มานาฮู้ลุ่มมาโคตาน

(เพลงปอยหลวงบ้านวังสะแกง)

เป็นการนับถือผู้ใหญ่ที่เคยบวชเรียนมาที่เรียกว่า หนาน

๒ ภาพสะท้อนด้านค่านิยมในความรักสนุก แนวทางของพระพุทธศาสนาอาจจะเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้คนไทยไม่เป็นคนเจ้าทุกข์ ไม่ค่อยพบเห็นพฤติกรรมสุดโต่ง ไม่นิยมทำอะไรที่ดูจริงจังจนเกินไป มีพฤติกรรมประนีประนอมสูง มีเสรีภาพในการบริโภค รักสนุกและมีความร่าเริงสดใสร่าเริงอยู่ค่อนข้างมาก ในเพลงของ ปรากฏภาพสะท้อนด้านค่านิยมในความรักสนุก ตามตัวอย่างดังต่อไปนี้

แต่งงานฮื้อได้เอาม่วน
ผมเป็นลูกคนของ

มะ ได้กัโกน ตะเถิดเปิดเปิง
ป้อแม่ป็น้องฮู้กันบ่ฮู้เรื่อง
(เพลงหนุ่มของ)

กล่าวถึงการแต่งงานรื่นเริงกัน

แอ่วปอยโหลงบ้านวังสะแกง
สร้างโบสถ์ สร้างวิหาร ศาลาบาตร
ร่วมนำหน้าโคตาน

ตุ้ลุงแดงป็นเจ้าอาวาส
นิมนต์โหวดทำบุญประจำปี
สนุกโม่นจันตัมตี้

(เพลงปอยหลวงบ้านวังสะแกง)

กล่าวถึงภาพสะท้อนด้านค่านิยมในความรักสนุก คือ การไปเที่ยวงานปอย เป็นการฉลองการสร้างโบสถ์ สร้างวิหาร ประจำปีของวัด มีการร่วมนำหน้าของถวายทานต่าง ๆ ด้วย

๓ ภาพสะท้อนด้านค่านิยมในความเชื่อเรื่องบุญกรรม การที่คนไทยส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ ทำให้มีความเชื่อในเรื่องบุญกรรมอยู่มาก จนมีคำพูดหลายสำนวนที่พูดกันติดปาก เช่น บุญทำกรรมแต่ง ทำดีได้ดีทำชั่วได้ชั่ว ตามบุญตามกรรม เป็นต้น จากการศึกษาวิเคราะห์ด้านค่านิยมในความเชื่อเรื่องบุญกรรมที่ปรากฏในเพลงของ ดังที่ยกมาเสนอเป็นตัวอย่างต่อไปนี้

ขายลาโยได้เงินหมื่นป้าย หว่าสดังค์หาลักไปเล่นไฮโล น่อ!
กับวันใดเส่งเงินเข้าบ้าน เป็นจมจมข่มข่มผิดลูกผิดผัว น่อ!
(เพลงของก้ายเบียบ)

กล่าวถึงภาพสะท้อนด้านค่านิยมในความเชื่อเรื่องบุญกรรม ได้แก่ การเล่นการพนันและการทำผิดศีล ผิดลูกผิดผัว

ภาพสะท้อนด้านเศรษฐกิจ

ในสังคมมนุษย์จะต้องมีการจับจ่ายใช้สอยในเรื่องต่าง ๆ เพื่อการดำรงชีวิตที่เรียกว่า การบริโภค สิ่งของต่าง ๆ ที่มีให้บริโภคกันได้นั้น ก็คือผลจากการผลิต ทั้ง ๒ อย่างนี้เป็นองค์ประกอบเบื้องต้นของระบบเศรษฐกิจ ดังที่ สมคิด บางโม ได้เสนอไว้โดยสรุปว่า ในการดำรงชีวิตของมนุษย์จำเป็นต้องบริโภคทรัพยากรต่าง ๆ ซึ่งมีจำนวนจำกัด ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีการผลิต สิ่งที่ผลิตขึ้นเรียกว่า สินค้าและบริการ เศรษฐกิจจึงมีลักษณะหมุนเวียนกันไปมาระหว่างผู้ผลิตและผู้บริโภค ดังที่จะนำไปเป็นทฤษฎีอธิบายปรากฏการณ์ต่อไปโดยลำดับดังนี้

๑ ภาพสะท้อนในด้านการผลิต พื้นฐานเบื้องต้นในระบบเศรษฐกิจมีการผลิตเป็นองค์การธุรกิจที่ทำหน้าที่ผลิตและบริการ เพลงของได้สะท้อนให้เห็นภาพในด้านการผลิต ดังตัวอย่างต่อไปนี้

อำเภอป่าขางเมืองคนงามรำลึกกันหลาย พี่น้องหญิงชายทอดผ้าฝ้ายพื้นเมือง
ดอนหลวง หนองเงือก แม่แรง ได้ชื่อว่าเมืองผ้าฝ้ายงามคนงามหละปูน
(เพลงของหละปูน)

กล่าวถึงการทอดผ้าฝ้ายพื้นเมือง ซึ่งเป็นการผลิตสินค้าเพื่อการนุ่งห่มและการค้าขาย

ก็เมื่อคืนดื่นน้ำปิงเต็มฝั่ง เดี่ยวจะเล่าหือฟัง มันยังจำในโนน

ไปแอ่วงาน ปะร้านเหล้าตอง

แะใส่ให้สอง มันคล้องเนื่อคล้องไค้นื้อ

(เพลงของตกลใจ)

กล่าวถึงการทำการค้าขายโดยเปิดร้านเหล้าตอง ซึ่งถือได้ว่าเป็นคนท้องถิ่นนิยมรับประทานเหล้าตองกัน หรือนิยมเลี้ยงเหล้าในเทศกาลงานรื่นเริงต่าง ๆ

๒. ภาพสะท้อนในด้านการบริโภค ในการได้มาซึ่งสินค้าและการบริการสำหรับบริโภค นั้น ฝ่ายบริโภคจะต้องจ่ายค่าตอบแทนให้แก่ฝ่ายผลิต ดังนั้นในการจับจ่ายใช้สอยและ/หรือการใช้บริการใด ๆ ก็ตามย่อมถือได้ว่าเป็นการบริโภคทั้งสิ้น ภาพสะท้อนด้านการบริโภคที่พบในเพลงของดังตัวอย่างต่อไปนี้

กินเหล้ากับส้มขามน้อย(เช้า)	มันสั้นค่อย ๆ อยู่กลางน้ำปิง
ไค้ข่อยปิ่นกุนละปุ่น	เหตุการณ์วันฉุน อยู่เป็นดีโมไหนื้อ
	(เพลงของตกลใจ)

เมื่อแลงผมเมื่อกินเหล้า	กินแล้วบ่เมา กินเหล้ากับมะเฟือง
เมื่อคืนสดเมื่อแม่จัน แสบ ๆ กัน ๆ	เพราะถูกหมาเหยื่อง
	(เพลงหนุ่มของ)

การสะท้อนในด้านการบริโภคเหล้า ซึ่งถือได้ว่าเป็นการบริโภคของคนในท้องถิ่นที่มีจะบริโภคเหล้าเป็นประจำ หรือใช้เลี้ยงในเทศกาลงานรื่นเริงต่าง ๆ

ภาพสะท้อนด้านสังคมและวัฒนธรรม

ด้วยเหตุที่มนุษย์มีความเฉลียวฉลาดมีความสามารถในด้านต่าง ๆ มากมายเช่นมีความสามารถในการคิดคำนวณ คาดการณ์ล่วงหน้า จำแนกแยกแยะสิ่งชั่วดี ทำให้มีการปรับตัวอยู่ตลอดเวลา มีการคิดหาหนทางที่จะทำให้สังคมอยู่รอดด้วยแนวคิดต่าง ๆ นับเป็นสิ่งหนึ่งทำให้มีการก่อเกิดแนวทาง ปฏิบัติที่สังคมยอมรับและปฏิบัติสืบทอดกันมาและเรียกขานกันว่าวัฒนธรรม กล่าวได้ว่าสังคมและวัฒนธรรมนั้นเป็นเรื่องที่เกาะเกี่ยวกันไปอย่างแยกไม่ออกก็ว่าได้ เพื่อให้การศึกษาเรื่องภาพสะท้อนทางสังคมและวัฒนธรรมมีความชัดเจนกระจ่างจึงแยกศึกษาเป็นประเด็น ๆ ไปดังต่อไปนี้

ภาพสะท้อนด้านสังคม

การศึกษาในด้านสังคมสามารถศึกษาได้หลายแง่มุมเช่นในด้าน โครงสร้างของสังคม ด้านประชากร ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านพฤติกรรม เป็นต้น เพลงของในสมัยแรกจึงพูดถึงชีวิตสังคม ความเป็นอยู่ของประชากร พฤติกรรม เป็นส่วนใหญ่ แต่บางครั้งก็พูดถึงสังคมเมืองอยู่เหมือนกัน เพราะจริงๆ แล้วก็มีส่วนเกี่ยวพันกันอยู่อย่างแนบแน่น ดังที่ เชิดชาย เหล่าหล้า (๒๕๑๕ : ๒) ได้เสนอไว้ว่า “สังคมวิทยาชนบท” (Rural Sociology) เป็นสาขาวิชาพิเศษของสังคมวิทยาอย่างหนึ่ง โดยเฉพาะวิชานี้เป็นศาสตร์ที่แยกแยะถึงการศึกษาความเป็นมาของสังคมในชนบท ความเปลี่ยนแปลง ลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างชุมชน แนวทางของชีวิตเกษตรกรรมและผู้ที่ประกอบอาชีพเกษตรอื่น ๆ และยังคงกล่าวถึงความเป็นมาของสังคมในยุคหนึ่งและความเปลี่ยนแปลงอีกด้วย นอกจากนั้น สังคมวิทยาชนบท ยังจะต้องศึกษาถึงความเกี่ยวข้องกับสังคมในเมืองที่สำคัญ เป็นว่า ปรากฏการณ์ทางสังคมเมืองอาจจะยังผลสะท้อนมาสู่สังคมชนบทได้ด้วย ปัญหาแห่งสังคมที่แพร่เข้ามานั้นอาจจะทำให้ความรู้สึกเปลี่ยนไป ซึ่งจะได้ศึกษาและค้นคว้ารวมทั้งการหาวิธีเสริมสร้างชีวิตชนบท (Rural Life) ให้มั่นคง

จากทฤษฎีดังกล่าวจึงได้ข้อสรุปที่จะใช้ในการมองภาพสังคมผ่านเพลงของ ในแบบ “มหภาพ” คือ มองภาพจากสังคมชนบทและสังคมเมือง ซึ่งแยกแยะโดยใช้ความเจริญทางด้านวัตถุ และสภาพแวดล้อมเป็นตัวชี้วัด กล่าวคือ สังคมชนบทจะไม่ค่อยมีตึกรามบ้านช่องที่โอ่อ่าหรูหราเท่าใดนัก ถ้าจะมีก็อยู่พอหลักฐานประมาณ และสภาพแวดล้อมก็เป็นทุ่งนาป่าเขา ล่ากลองหนองบึง มีบรรยากาศตามธรรมชาติ เช่น มีเสียงน้ำตกนกกริ้งหรือหริ่งเรไร เป็นต้น ส่วนสังคมเมืองก็จะเต็มไปด้วยความเจริญทางวัตถุไม่ว่าจะเป็นอาคารสถานที่อันโอ่อ่าตระการตาด้วยบรรยากาศที่อบอวลไปด้วยแสงสีเสียง ในบทเพลงของ ปรากฏภาพสะท้อนดังที่ได้กล่าวไว้อยู่ตามควรที่จะนำเสนอ ดังต่อไปนี้

ภาพสะท้อนด้านสังคมชนบท พบว่า ในเพลงของ จะกล่าวถึงอำเภอต่าง ๆ ในจังหวัดลำพูนที่เป็นคนของ ซึ่งอาศัยอยู่ในหมู่บ้านใกล้แม่น้ำ เป็นบ้านที่เมืองน้องกันยึดอาชีพในการทอดผ้าทำสวน มีประเพณีที่นับถือสืบทอดกันมา ดังตัวอย่างต่อไปนี้

หมู่บ้านจาวของ มาจากแดนของแดนไกล	อยู่เมืองหริภุญชัย ได้เป็นสองร้อยปี
เป็นลูกเป็นหลานเจ้าแม่จามเทวี	หมู่บ้านโชคดีที่ได้เกิดเมืองหละปูน

ริมน้ำแม่กวง ก็มีบ้านอยู่เวียงยอง
ในรั้วในเวียงก็มีแต่ของมากมาย

(มันก็ของ...ทั้งนั้น)

ริมน้ำแม่ทา ลุ่มน้ำทา ก็มีแต่ของ
มีประเพณีตามรอยสืบต่อกันมา

(มันก็ของ...ทั้งนั้น)

อำเภอป่าซางเมืองคนงามรำลึกกันหลาย
ดอนหลวง หนองเงือก แม่แรง

(มันก็ของ...ทั้งนั้น)

อำเภอบ้านธิ ก็ซำมีของจำคณิก
บ้านกอสะเลียม บ้านแกม ห้วยยาบ ห้วยไซ

(มันก็ของ...ทั้งนั้น)

ตัวอ้ายคนนี้เป็นบ่าวหะปุน
เมืองน้ำใจ เมืองลำไย สายน้ำกวง

แม่สาร บ้านตอง เป็นพี่น้องวังไฮ
เหลียวผ่อตางใด ใส่กำของกันเค็ดซ้าว

เป็นที่พี่น้อง สองฝั่งน้ำแม่ทา
พี่น้องบ้านทาแบบนี้ลือของหะปุน

พี่น้องหญิงชายทอดผ้าฝ้ายพื้นเมือง
ได้ชื่อว่าเมืองผ้าฝ้ายงามคนงามหะปุน

เป็นอนุรักษประเพณีสืบไป
เชื้อชาติของไทย รักกันไว้เนื้อจาวของ

(เพลงของหะปุน)

เมืองเก่า เมืองบุญ เมืองหริภุญชัย
โอบไหลไปภูสายน้ำปิง

(เพลงบ่าวหะปุน)

แม่นวลน้องสาวน้อยป้าง
แม่โถมยงหยั่งมางามแต่นอ

บ่าวป่าอ่อนเย็นง
งานบวชดีวัดเป็นจัดซ้อฮื้อฟังผ่อ

(เพลงสาวน้อยป้าง พบนวลละออง)

ภาพสะท้อนด้านสังคมเมือง พบว่าในเพลงของคนรักที่เมื่อแรกรักกันใหม่ๆ ก็หวานชื่น
เหมือนน้ำผึ้งแต่พอนานไปก็กลับกลายเป็นเหมือนของเหลว ๆ ที่ไม่น่าสนใจ สมัยก่อนหญิงภรรยา
จะตื่นแต่เช้าหาอาหารให้สามี แต่หญิงในตอนนี้ไม่ทำมีเงิน ก็ไปเที่ยว ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ก็ชอดคอนเอากันใหม่ ๆ กัน
อยู่กันไปเมินเข้าเมินเข้า

จะเตะเตียมไปก็เปรียบเหมือนรด วิโก้ น่อ!
มาเหลียวผ่อเมียเฮาเปรียบเหมือนนุรีจีโย ห่อ!

.....

วันเพ็ญเดือนสิบสอง
เมืงฮามันซึก้านเยะกาน
เฮาเคื้อคักีหาว่าเฮาปากย้อย (หญ่) (ซ้า)

ตี่มีน้ำนองจะเอาเมืงเฮาลอย
อยู่มาตี่งวันมันแอวฮันหน้อยนี้หน่อ
กอนมีสตั๊กหน้อยก็ทำเป็นไฮโซ

(เพลงของก้ายเมืง)

๓.๒ ภาพสะท้อนด้านวัฒนธรรม

วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่ก่อเกิดขึ้นและอยู่คู่กับสังคมมนุษย์ทำให้สังคมนั้นมีภาพรวมที่เป็นเอกลักษณ์ เช่น วัฒนธรรมการทักทายด้วยการไหว้ วัฒนธรรมที่แสดงถึงน้ำใจไมตรี อารีอารอบ นอบน้อม เป็นตัวอย่างของวัฒนธรรมไทยที่ทำให้สังคมไทยมีภาพรวมที่เป็นเอกลักษณ์ นักวิชาการได้ให้คำอธิบายเรื่องปรากฏการณ์ทางพฤติกรรมมนุษย์ที่เรียกขานกันว่า วัฒนธรรมเอาไว้ เช่น วิเชียร รักการ ได้นำเสนอไว้ สรุปว่า วัฒนธรรม หมายถึง ผลงานและแบบแผนในการดำเนินชีวิตของมวลมนุษย์อันสามารถจำแนกออกเป็น ๒ ทาง คือ วัฒนธรรมทางวัตถุ และวัฒนธรรมที่ไม่ใช่วัตถุ ซึ่งวัฒนธรรมที่ไม่ใช่วัตถุนี้ ยังสามารถแบ่งแยกออกเป็นวัฒนธรรมทางความคิด เช่น ความคิดในเรื่องความรัก ความเชื่อ นิทาน โศคลง คติพจน์ คติชาวบ้าน และวัฒนธรรม ทางปทัสถานเช่น กฎหมาย ข้อบังคับ จารีต ข้อห้าม วิถีประชา พิธีกรรม ส่วนวัฒนธรรมทางวัตถุก็มี แนวทางตามตัวอย่างต่อไปนี้ เช่น เครื่องจัก เครื่องมือ เครื่องใช้ บ้านเรือน สะพาน เสื้อผ้า เครื่องแต่งบ้าน ยานพาหนะ เป็นต้น

ในบทเพลงของพบภาพสะท้อนในด้านวัฒนธรรม ได้แก่

บ้านเฮาประชานิปไตยๆ เกิดเป็นคุณไทย ไผ่จะไปท้อแท้

(เพลงร่ำวงเพลงของ)

จากตัวอย่างข้างต้นจะเห็นได้จากประโยคที่ว่า บ้านเฮาประชานิปไตย แสดงให้เห็นว่ามีการยึดมั่นในระบอบประชานิปไตย

ภาพสะท้อนด้านวัฒนธรรมประเภทปทัสถาน ความหมายของคำ “ปทัสถาน” มีปรากฏในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ (๒๕๔๖ : ๔๕๖) ว่า “ปทัสถาน น. แบบแผนสำหรับยึดถือเป็นแนวทางปฏิบัติ” ในสังคมไทยมีวัฒนธรรมที่จัดอยู่ในประเภทนี้มากมาย เช่น ข้อบังคับ กฎ กฎหมาย ประเพณี ข้อห้าม วิถีประชา พิธีกรรม เป็นต้น ในที่นี้จะหยิบยกเอา “ประเพณี” ซึ่ง วิเชียร รักการ (๒๕๒๘ : ๔๘) ได้จำแนกประเภทเอาไว้ พอที่จะสรุปได้ว่า สามารถแบ่งวัฒนธรรมที่เรียกว่าประเพณีออกเป็น ๓ ประเภท คือ จารีตประเพณี (Mores) เป็นประเพณีที่มีความสำคัญต่อสวัสดิภาพของสังคมและมีลักษณะบังคับให้สมาชิกของสังคมต้องปฏิบัติ หรือคเว้นปฏิบัติ เพราะเป็นเรื่องที่มีความผิดถูกทางศีลธรรม เช่นการตอบแทนคุณบิดามารดา การเคารพเชื่อฟังครูอาจารย์ ถือว่าเป็นการปฏิบัติตามจารีตประเพณี และในทางตรงกันข้าม เช่นการที่ผู้ใหญ่ลงโทษเจียนตีเด็กอย่างทารุณนั้น ถือว่าผิดจารีตประเพณี หรือการที่เพื่อนบ้านกันรั้วสูงแล้วไปบังแดดบ้านคนอื่น ๆ เสียหมด ก็ถือว่าเป็นพฤติกรรมที่ผิดจารีตประเพณี ขนบประเพณี (Institution) หมายถึง ประเพณีที่ตั้งขึ้นสำหรับเป็นหลักการประพฤติปฏิบัติเป็นส่วนรวม ซึ่งมีทั้งทางตรงและทางอ้อม เช่น ประเพณีการทำบุญตักบาตร ประเพณีการทำบุญเลี้ยงพระ ประเพณีแต่งงาน เป็นต้น ธรรมเนียมประเพณี (Convention) เป็นประเพณีที่นิยมปฏิบัติกันทั่วไปจนถือเป็นเรื่องธรรมดาสามัญ บางครั้งใครจะปฏิบัติก็ได้ไม่ปฏิบัติก็ได้ คนที่ละเลยอาจถูกดูหมิ่นว่าเป็นคนไม่มีมารยาท ซึ่ง นิธยา บุญสิงห์ (๒๕๔๔ : ๗๑-๗๒) ได้เสนอไว้สรุปได้ว่า ธรรมเนียมประเพณี จำแนกออกเป็น ๓ ประเภท คือ ๑ การแต่งกาย คนไทยนั้นมีความคิดในการปกปิดร่างกาย หรือให้ร่างกายได้รับความอบอุ่น สอดคล้องกับสภาพดินฟ้าอากาศและปรับปรุงเรื่อยมาตามยุคตามสมัย ๒ การกินอยู่ ประเทศไทยเป็นประเทศกสิกรรม ราษฎรส่วนใหญ่มีอาชีพทำนา ทำสวน ทำไร่ และการประมง อาหารการกินที่สำคัญแบ่งเป็น ของขาว ของหวาน ผัก และผลไม้ เครื่องดื่ม และของว่าง ๓ กิริยามารยาท นับได้ว่าเป็นสิ่งที่แสดงออกมาซึ่งความเป็นไทยและเอกลักษณ์ของชาติ ได้แก่ การกราบไหว้ การยืน การเดิน การนั่ง ล้วนแต่มีธรรมเนียมปฏิบัติที่สังคมไทยให้การยอมรับ ทั้งได้ปฏิบัติตามกันมาอย่างต่อเนื่องยาวนานเป็นมรดกทางสังคมเป็นแนวนิยมที่เรียกขานกันว่า วัฒนธรรม ดังที่จะนำเสนอไปโดยลำดับต่อไป

๑.๑ จารีตประเพณี พบว่ามีภาพสะท้อนให้เห็นแนวคิดและพฤติกรรมที่ให้ความสำคัญและยึดถือปฏิบัติตามจารีตประเพณีอยู่จำนวนหนึ่ง และพยายามที่จะขึ้นขัดกับจารีตประเพณีอีกจำนวนหนึ่ง จึงขอแยกเป็นประเด็นนำเสนอต่อไปนี้

๑.๑.๑ แนวคิดและพฤติกรรมที่ยึดถือจารีตประเพณี มีอยู่ในบทเพลงของ สะท้อนให้เห็นถึงความเป็นคนของ ที่ถือได้ว่าเป็นญาติพี่น้องร่วมสายเลือดของด้วยกันทั้งสิ้น ตามตัวอย่างดังต่อไปนี้

รินน้ำแม่ทา ลุ่มน้ำทา ก็มีแต่ของ	เป็นที่พี่น้อง สองฝั่งน้ำแม่ทา
มีประเพณีตามรอยสืบต่อกันมา	พี่น้องบ้านทาแบบนี้สืบละปูน
(มันก็ของ...ทั้งนั้น)	
อำเภอป่าซางเมืองคนงามรำลึกกันหลาย	พี่น้องหญิงชายทอดผ้าฝ้ายพื้นเมือง
ดอนหลวง หนองเจือก แม่แรง	ได้ชื่อว่าเมืองผ้าฝ้ายงามคนงามละปูน
(มันก็ของ...ทั้งนั้น)	
อำเภอบ้านธิ ก็ซำมีของจำคณัก	เป็นอนุรักษ์ประเพณีสืบไป
บ้านกอสะเลียม บ้านแกม ห้วยยาบ ห้วยไซ	เชื้อชาติของไทย รักกันไว้เนื้อจาวของ
(มันก็ของ...ทั้งนั้น)	
บ้านโง้ง หุ่นหัวช้าง เมืองลี้ก็ยังมีของ	หมู่เฮาพี่น้องจาวของเมืองละปูน
ขอให้อสุใจ อยู่ไปมีบุญคำหนุน	ของเมืองละปูน ผู้คนอยู่ดีมีชัย
(ของเมืองละปูน ของเมืองละปูน)	
	(เพลงของละปูน)

๑.๑.๒ แนวคิดและพฤติกรรมที่ขึ้นขัดกับจารีตประเพณี มีอยู่ในบทเพลงของ หญิงที่แต่งงานแล้วจะต้องเป็นฝ่ายต้นเต้าเพื่อทำอาหารให้แก่สามีทาน แต่ในตัวอย่างเพลงของ “ของก้ายเมีย” ปรากฏว่า ภรรยาไม่ได้ปฏิบัติตามสมควรแก่การเป็นแม่ศรีเรือนตามตัวอย่างดังต่อไปนี้

เมียเขาอยู่บ้านมันทำกับข้าว น้อ!	เมียเป็นนี้หลับเด็กลูกเจ้า
เมียเขาถูกนึ่งข้าวตะวันป้อส่องหัว ห่อ!	เสื่อผาเอาดินชดยัดจ้อก

กว่าจะซักจะฟอกปอ...จะเหม็น โอ้ ห่อ! ก็น้ำแล้วกอนบ่แอ่วก็หลับ
 ผ่อหุ่นเป็นอย่างขั้บขั้บขั้บขั้บขั้บขั้บขั้บขั้บขั้บขั้บขั้บขั้บขั้บขั้บขั้บขั้บขั้บขั้บขั้บ
 เมียเฮมวันขั้ค่าน ก็เฮะก้าเล่นปิงโก น่อ! โว้! ก้าย ก้าย ก้าย ก้ายขนาดเฮะ

(เพลงของก้ายเมีย)

๑.๒ ขนบประเพณี พบว่ามีภาพสะท้อนให้เห็นแนวคิดและพฤติกรรมที่เป็น
 ขนบประเพณีในเพลงของ เห็นได้ว่าเป็นประเพณีเกี่ยวกับการทำบุญของชาวล้านนาที่เรียกว่า
 “ปอย” คือการทำบุญฉลองการสร้างสิ่งปลูกสร้างทางศาสนาในวัด มีการจัดงานรื่นเริงต่าง ๆ ผู้คน
 ต่างพากันไปร่วมทำบุญพร้อมทั้งร่วมสนุกในงานตามตัวอย่างดังต่อไปนี้

แอ่วปอยโหลงบ้านวังสะแกง	ตุ้ล่งแดงปิ่นเจ้าอาวาส
สร้างโบสถ์ สร้างวิหาร ศาลาการ	นิมนต์โหวดทำบุญประจำปี
ร่ำวงหน้าโคตาน	สนุกไม้นั่งนันทิ
ไอ้คำย่ำตื่นไอดี	เก็บจะมีดีละกุ่ม
สันเหมิง ศรีเต๋ นองหล่อง	สบทา สบลอง ห้วยปันจ้อย เหล่าคู่
ต้นผึ้ง ต้าลี่ วังผาง	แม่ทา ป่าซาง บ้านปาง ป่าปู
สนุกไม้นั่งนันทิ ปู่จ่าน	หนานจู มานำผู้คุมมาโคตาน
แอ่วปอยโหลงบ้านวังสะแกง	ปิ่นแสงก็เพราะปิ่น้องจ่าวบ้าน
หมูป่านเฮมาช่วยกันจ๋วงงาน	ต่างสุขสำราญ งานปอยหลวงวังสะแกง

(เพลงปอยหลวงบ้านวังสะแกง)

จากบทเพลงดังกล่าว จะเห็นได้ว่า มีการทำบุญปอยหลวง หรือการสร้างวิหาร ซึ่งจะมีการ
 ร่ำวงหน้าโคตานหรือของถวายวัด

๑.๓ ธรรมเนียมประเพณี พบว่ามีสิ่งที่เป็นธรรมเนียมประเพณีอันหมายถึง สิ่งที่มีการ
 ปฏิบัติโดยสังคมทั่วไปให้การยอมรับ แต่ไม่มีกฎหมายบังคับ อย่างจารีตประเพณีและไม่เป็นแบบแผน
 เหมือนขนบประเพณี หากแต่เป็นการปฏิบัติสืบทอดกันมาตามความนิยมจนเกิดความคุ้นชิน ผู้
 ปฏิบัติก็มีได้เกิดความรู้สึกที่ต้องมุ่งมั่นเป็นพิเศษขึ้นแต่อย่างใด เพราะเป็นเรื่องที่ค่อนข้างปกติ
 ธรรมดาอยู่มาก ธรรมเนียมการประกอบอาหารขอไทยนั้นก็มีลักษณะเด่นในเรื่องความพิถีพิถัน
 ประณีตบรรจงลงตัว มีการประดิษฐ์คิดหาวิธีการจัดวางให้ดูสวยงามน่ารับประทาน ทำให้อาหาร

ไทยมีอัตลักษณ์ที่น่าชื่นชม เล่าลือกล่าวขานกันอย่างกว้างขวางจนกลายเป็นจุดขายอย่างหนึ่งในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ทำให้ประเทศไทยได้รับประโยชน์ด้านเศรษฐกิจและด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องเพิ่มขึ้นอีกไม่น้อย การประกอบอาหารของไทยเป็นแนวทางการปฏิบัติที่ถือปฏิบัติสืบทอดกันมาเป็นธรรมเนียมปฏิบัติ ซึ่ง นิยา บุญสิงห์ (๒๕๔๔ : ๘๐-๘๑) ได้เสนอไว้สรุปว่า ในธรรมเนียมประเพณีประเภทการกินอยู่ การประกอบอาหารเป็นเรื่องหนึ่งที่สังคมไทยให้การยอมรับ และถือได้ว่าเป็นธรรมเนียมปฏิบัติที่เป็นอัตลักษณ์ที่สังคมไทยให้ความสำคัญมาก ธรรมเนียมการประกอบอาหารนี้สามารถจำแนกออกเป็น

๑.๓.๑ กับข้าวหรือของควา ได้แก่อาหารประเภท ต้ม แกง ผัด ยำ เครื่องเคียง ฯลฯ

๑.๓.๒ ของหวานหรือขนมไทย ส่วนประกอบที่สำคัญได้แก่ น้ำตาล ซึ่งอาจทำมาจากอ้อย ลูกตาล ฯลฯ แล้วนำมาทำโดยผสมกับวัตถุดิบอย่างอื่น เช่น แป้ง มะพร้าว ถั่ว งา เป็นต้น

๑.๓.๓ ผักและผลไม้ คนไทยมีความนิยมรับประทานผักกันมาก และเนื่องจากประเทศไทยมีผลไม้มีนานาชนิดตามฤดูกาลต่าง ๆ ให้เลือกรับประทาน การรับประทานผักและผลไม้จึงกลายเป็นธรรมเนียมประเพณีอย่างหนึ่งของสังคมไทย

๑.๓.๔ เครื่องดื่ม ในสังคมไทยมีเครื่องดื่มอยู่หลายชนิด เช่น ชา กาแฟ สุรา และผลิตภัณฑ์จากผลไม้ชนิดต่าง ๆ อีกมากมาย

๑.๓.๕ ของว่างหรือของกินเล่น

ที่จริงแล้วในสังคมไทยมีการประกอบอาหารมากมาย แต่เพลงของไม่ค่อยมีที่ยกเรื่องการประกอบอาหารหรือการกินอาหารต่าง ๆ สักเท่าใดนัก ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวผมอยู่กับเมียเก่า	เข้กนาปลูกข้าวอยู่หลาหมาเหียง
บ้านผมของกินหลายอย่าง	กินเตอะอีนาง กินแผ่วหน่วยบ่าเอ็งเต็ง
เมื่อแลงผมเมืองกินเหล้า	กินเล้าบ่เมา กินเหล้ากับมะเฟือง
เมื่อคืนสดเมื่อแม่จัน แสบ ๆ คั่น ๆ	เพราะถูกหมาเหียง
	(เพลงหนุ่มของ)

กินเหล้ากับสั้มขามน้อย(ซ่า) มันสั้นค่อย ๆ อยู่กลางน้ำปิง

ได้ข่อยป็นคุณละปุ่น	เหตุการณ์วันลุน อุเป็นดีโมโหน้อ
ก็เมื่อคืนคี่น้ำปิงเต็มฝั่ง	เดี๋ยวะจะเล่าหื้อฟัง มันยังจำในโหน้อ
ไปแอ่วงาน ป๊ะร้านเหล้าตอง	แวะใส่ให้สอง มันคล่องเนื้อคล่องไค่น้อ
นั่งกินเหล้า อุแม่กำจ๊าดดี	มาฮู้กึงแหม่มที่ อย่างบัวลอยเต็มหู
เผื่อฮู้กึง พอกถึงลงพั่ง	ละพอจะด้ายคี่น้ำ โพพุดโถธรรมโมน้อ

(เพลงของตกล)

บ้านผมของกินหลายอย่าง กินเตอะฮีนาง มีแผหน่วยบะเอ็งเต็ง

เมอแลงผมเมอกินเหล้า กินแล้วบ่เมา กินเหล้ากับมะเฟิง

(เพลงหนุ่มของ)

จากบทเพลงดังกล่าวจะเห็นวัฒนธรรมการกิน เมื่อกินเหล้า ไม่เมา เพราะกินกับมะเฟิง

๓. ภาพสะท้อนด้านวัฒนธรรมประเภทวัตถุ มนุษย์รู้จักนำวัตถุมาทำเครื่องมือเครื่องใช้ที่ พักอาศัยและอื่น ๆ มาช้านานแล้ว วัตถุบางอย่างก็ยังมีผู้ใช้อยู่ แต่บางอย่างก็อาจจะหมดความนิยม และเลิกใช้กันไปแล้ว อย่างไรก็ตามในปัจจุบันก็ยังมีความต้องการจำเป็นในการใช้วัตถุอยู่มา เหมือนกันอย่างแต่ก่อนและยังสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ ที่สมสมัยมาปรับใช้กันอยู่ทุกวันนี้ นอกจาก นี้ยังมีแนวคิดวาดฝันที่จะสร้างสิ่งใหม่เพื่อที่จะใช้ในอนาคตกอีกด้วย ในบทเพลงของไม่ได้กล่าวถึง การใช้วัฒนธรรมประเภทวัตถุ

จึงสรุปได้ว่า การศึกษาวิเคราะห์ด้านสังคมและวัฒนธรรม ในบทเพลงของ พบภาพ สะท้อนด้านสังคม ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการแต่งเพลงที่เน้นการใช้ชีวิตแบบชนบทมากกว่าในเมือง การมีสังคมแบบชาวท้องถิ่นพื้นบ้าน มีการนำเอาความคิดเรื่องความรักของหนุ่มสาว แนววิถีชีวิต ของชีวิตความเป็นอยู่และภาพสะท้อนด้านวัฒนธรรม ซึ่งแสดงให้เห็นวัฒนธรรมการใช้ชีวิตการ เคารพนับถือ ของบุคคล รวมกันวิถีชีวิตการกินการอยู่อีกด้วย